

Fylkesmannen i Nordland

Rapport fra tilsyn med sepsisbehandling i akuttmottak

ved

Nordlandssykehuset HF Bodø

Virksomhetens adresse: Postboks 1480, 8092 Bodø
Tidsrom for tilsynet: 6.9.2016 – 9.3.2017

Sammendrag

Statens helsetilsyn har besluttet at det i 2016-2017 skal gjennomføres landsomfattende tilsyn med helseforetakenes somatiske akuttmottak og deres gjenkjennelse og behandling av pasienter med sepsis.

Fylkesmannen i Nordland har gjennomført tilsyn med Nordlandssykehuset HF Bodø. Denne rapporten beskriver de avvik som ble påpekt innen de reviderte områdene. Systemrevisjonen omfattet følgende områder:

Identifisering og oppstart av behandling av pasienter med sepsis eller mistanke om sepsis i akuttmottaket.

Under tilsynet skulle vi undersøke om helseforetaket sikrer:

- forsvarlig mottak, registrering og prioritering (triage) av pasienter med sepsis eller spørsmål om sepsis ved innkomst i akuttmottaket
- forsvarlig undersøkelse og diagnostisering av pasientene under oppholdet i akuttmottaket
- forsvarlig oppstart av behandling av pasientene i akuttmottaket
- forsvarlig observasjon av pasientene i akuttmottaket
- forsvarlig klargjøring og overføring av pasientene til andre avdelinger med føringer/plan for videre observasjon og tiltak

Tilsynslaget har gjennomgått 66 journaler til pasienter som kom til akuttmottaket med sepsis eller mistanke om sepsis.

Det ble påpekt ett avvik:

Avvik 1

Flere pasienter med sepsis fikk ikke startet behandling med antibiotika innen tidsfrister fastsatt i nasjonale retningslinjer og sykehusets rutine. Pasientene med alvorlig sepsis som måtte vente mer enn en time fikk ikke forsvarlig behandling.

Dato: 9.3.2017

Helga Arianson
revisjonsleder

Grethe Ellingsen
revisor

Innhold

Sammendrag	1
1. Innledning	4
2. Beskrivelse av virksomheten - spesielle forhold	4
3. Gjennomføring	5
4. Hva tilsynet omfattet	5
5. Funn	6
6. Regelverk	8
7. Dokumentunderlag	8
8. Deltakere ved tilsynet	9

1. Innledning

Rapporten er utarbeidet etter systemrevisjon i akuttmottaket ved Nordlandssykehuset HF Bodø i perioden 6.9.2016 – 9.3.2017. Dette er en del av landsomfattende tilsyn med spesialisthelsetjenesten som blir gjennomført i 2016/17 og et av de planlagte tilsynene som Fylkesmannen i Nordland gjennomfører dette året. Fylkeslegene i Finnmark, Troms og Nordland har pekt ut et felles tilsynslag som har gjennomført tilsynet i disse fylkene.

Fylkesmannen er gitt myndighet til å føre tilsyn med helse- og omsorgstjenesten etter *lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten* § 2.

Formålet med systemrevisjonen er å vurdere om virksomheten ivaretar ulike krav i lovgivningen gjennom sin internkontroll. Revisjonen omfatter undersøkelse om:

- hvilke tiltak virksomheten har for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelse av lovgivningen innenfor de tema tilsynet omfatter
- tiltakene følges opp i praksis og om nødvendig korrigeres
- tiltakene er tilstrekkelige for å sikre at lovgivningen overholdes

En systemrevisjon gjennomføres ved granskning av dokumenter, ved intervjuer og andre undersøkelser.

Denne rapporten omhandler avvik som er avdekket under revisjonen og gir derfor ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens arbeid innenfor de områder tilsynet omfatter.

- **Avvik** er mangel på oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av lov eller forskrift

Bakgrunnen for beslutningen om tilsyn med sepsisbehandling er blant annet at Statens helsetilsyn har mottatt mange varsler etter varselordningen i spesialisthelsetjenesteloven § 3-3a om alvorlig infeksjon og sepsis, der det har vært for sen erkjennelse av infeksjon og forsinket oppstart av antibiotikabehandling.

Statens helsetilsyn har etablert et forskningsprosjekt for å få mer kunnskap om hvordan planlagt tilsyn kan bidra til å bedre kvaliteten på helsetjenestene. Data som er samlet inn fra pasientjournaler ved dette tilsynet vil også bli brukt til å evaluere hvilken effekt tilsyn har på tjenestekvaliteten. Som en del av tilsynet og prosjektet vil vi derfor om 8 måneder og 14 måneder foreta nye stikkprøver i journaler for den aktuelle pasientgruppen.

2. Beskrivelse av virksomheten - spesielle forhold

Nordlandssykehuset HF består av tre sykehus henholdsvis i Bodø, Lofoten og Vesterålen, og betjener et geografisk område med ca. 131.000 innbyggere. Foretaket har hovedkontoret i Bodø og ledes av administrerende direktør.

Foretaket er inndelt i åtte klinikker, herunder *prehospital klinikk* og *medisinsk klinikk*. Hver av klinikkene ledes av en klinikksjef som rapporterer til administrerende direktør.

Prehospital klinikk består av tre underliggende avdelinger, herunder *AMK/akuttmottak/observasjon*. Avdelingen ledes av en avdelingsleder som rapporterer til klinikksjef. Enhetsleder for *AMK/akuttmottak/observasjon* har rapporteringsansvar til avdelingsleder.

Legene som jobber i akuttmottaket er organisert i sin moderavdeling, mens sykepleiere og merkantilt personell er ansatt i akuttmottaket. Administrerende direktør er det første felles organisatoriske nivå for ansatte i de ulike avdelinger som er involvert i behandling av pasienter i akuttmottaket.

Medisinsk klinikk er nå i en omstillingsprosess. Fram til 1.2.2017 besto klinikken av fem avdelinger samt medisinsk faglig avdeling der legene var organisert. Fram til nyttår ble medisinsk faglig avdeling ledet av en avdelingsoverlege. Etter nytt organisasjonskart inndeles klinikken i sju avdelinger og legene blir organisert i avdeling etter faglig tilhørighet.

Sykehuset bruker RETTS (Rapid Emergency Triage and Treatment System) som triageverktøy, og målsetningen er at pasienter med sepsis skal få startet med antibiotika innen en time.

Våren 2016 igangsatte *medisinsk klinikk* i Bodø prosjektet *Krafttak mot blodforgiftning*. Helsepersonell ved akuttmottaket og medisinske leger har fått opplæring i hvordan de systematisk og raskt kan oppdage om pasienten har en alvorlig sepsis, og videre behandling av denne.

3. Gjennomføring

Systemrevisjonen omfattet følgende aktiviteter:

Revisjonsvarsel ble utsendt 6.9.2106.

Journalgjennomgang fant sted den 7.11.2016 og 5.1.2017

Åpningsmøte ble holdt 11.1.2017.

Intervjuer

16 personer ble intervjuet.

Dokumentasjon

Oversikt over dokumentasjon som ble gjennomgått under revisjonsbesøket er gitt i kapitlet *Dokumentunderlag*.

Omvisning i akuttmottaket ble gjennomført den 11.1.2017.

Sluttmøte ble avholdt 12.1.2017.

4. Hva tilsynet omfattet

Ved tilsynet har vi undersøkt om Nordlandssykehuset HF har styring og fører kontroll med at pasienter som blir innlagt med sepsis eller mistanke om sepsis, blir identifisert og behandlet i tråd med kravene i helselovgivningen.

Tilsynet var avgrenset til aktiviteter i selve akuttmottaket, og aktiviteter som planlegges og bestilles fra akuttmottaket.

Vi undersøkte særlig om Nordlandssykehuset HF hadde:

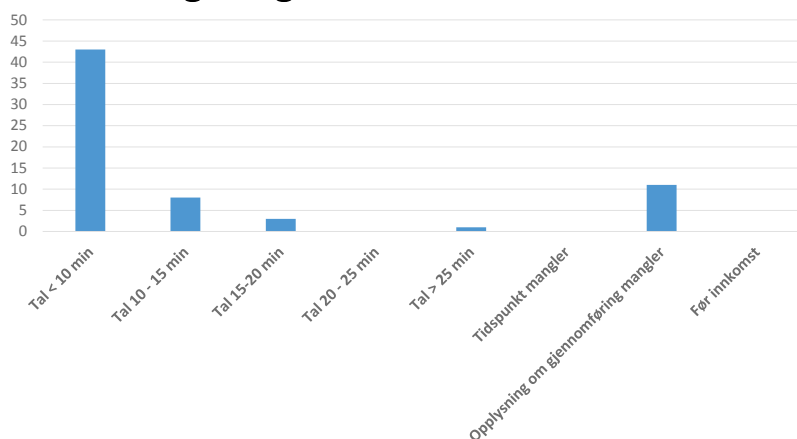
- forsvarlig mottak, registrering og prioritering (triage) av pasienter med sepsis eller spørsmål om sepsis ved innkomst i akuttmottaket
- forsvarlig undersøkelse og diagnostisering av pasientene under oppholdet i akuttmottaket
- forsvarlig oppstart av behandling av pasientene i akuttmottaket
- forsvarlig observasjon av pasientene i akuttmottaket
- forsvarlig klargjøring og overføring av pasientene til andre avdelinger med føringer/plan for videre observasjon og tiltak

5. Funn

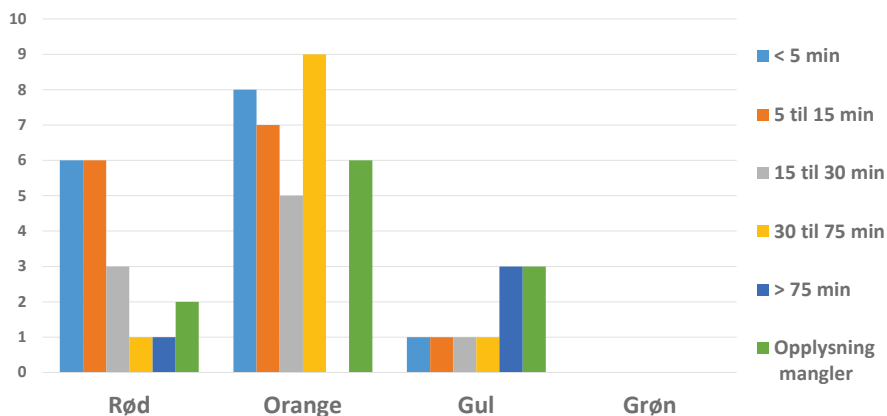
Tilsynslaget har gjennomgått journaler fra pasienter som kom til akuttmottak med sepsis eller mistanke om sepsis. De 66 pasientene som ble inkludert hadde infeksjon og minst to SIRS-kriterier.

33 journaler var fra 01.10.2015 og bakover i tid (P0), og 33 var fra 01.12.2016 og bakover i tid (P1). I framstillingen under er P0 og P1 slått sammen. Gjennomgangen viste:

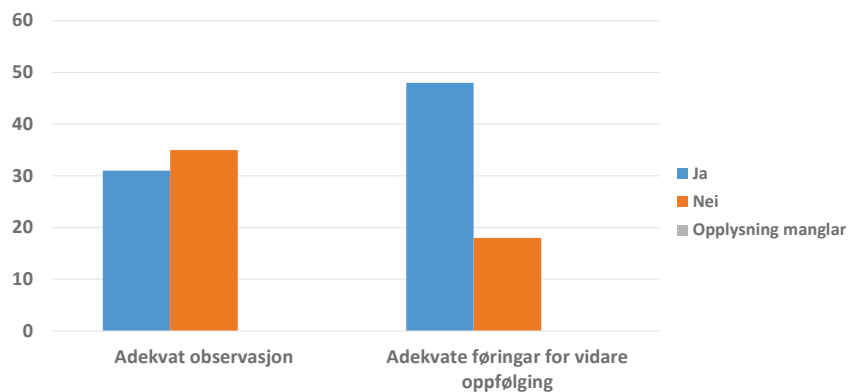
Tid til triagering

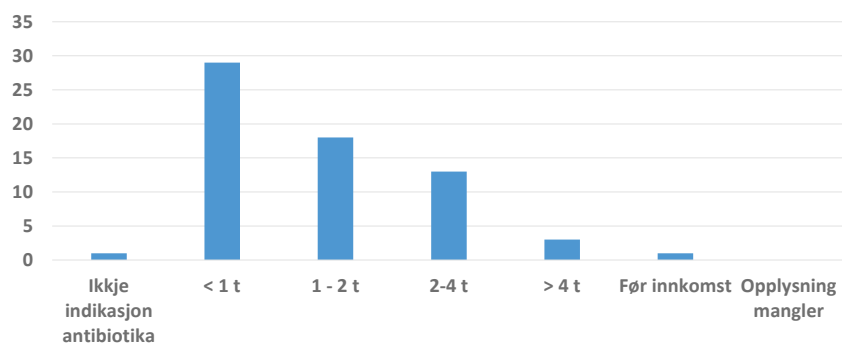
Tid til legeundersøkelse

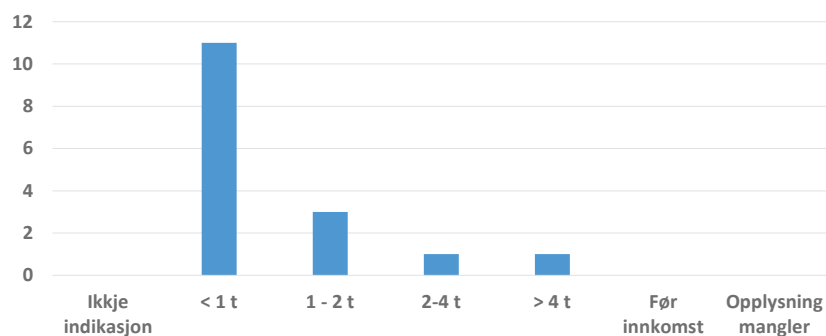
Adekvat observasjon og føringer for videre oppfølging

Tid til antibiotika alle pasienter

Tid til antibiotika for pasienter med alvorlig sepsis

Det ble påpekt ett avvik.

Avvik 1

Flere pasienter med sepsis fikk ikke startet behandling med antibiotika innen tidsfrister fastsatt i nasjonale retningslinjer og sykehusets rutine. Pasientene med alvorlig sepsis som måtte vente mer enn en time fikk ikke forsvarlig behandling.

Avvik fra følgende myndighetskrav:

Spesialisthelsetjenesteloven § 2-2, jf. forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten §§ 6-9

Avviket bygger på:

- Gjennomgang av 66 journaler viste at:
 - Av kirurgiske pasienter med alvorlig sepsis måtte 2 av 4 vente henholdsvis 190 og 460 minutter før de fikk startet antibiotikabehandling. Disse to pasientene fikk ikke forsvarlig behandling
 - 11 av 12 indremedisinske pasienter med alvorlig sepsis fikk startet antibiotikabehandling innen 1 time
 - 34 sepsispasienter fikk startet antibiotikabehandling etter mer enn en time og 16 måtte vente mer enn to timer
 - Observasjoner av vitale funksjoner for hele oppholdet i akuttmottaket, var ikke dokumentert i flere journaler, jf. egne rutiner
 - Tid til legetilsyn var mangelfullt dokumentert

Det ble også bekreftet ved intervju at sepsispasienter som skulle til kirurgisk avdeling ofte fikk sen oppstart av antibiotikabehandling.

6. Regelverk

- Lov av 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m.
- Lov av 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.
- Forskrift av 21. desember 2000 nr. 1385 om pasientjournal
- Forskrift av 28. oktober 2016 nr. 1250 om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten

7. Dokumentunderlag

Virksomhetens egen dokumentasjon knyttet til den daglige drift og andre forhold av betydning som ble oversendt under forberedelsen av revisjonen:

- Gjennomgang av 66 journaler
- Organisasjonskart
- Vaktteam på medisinsk avdeling
- «Velkommen til Prehospital klinikk!»
- Oversikt over ansatte ved akuttmottaket/AMK/Observasjonsenheten
- Vaktgående leger Medisinsk klinikk
- Stillingsbeskrivelser
- «Arbeidsinstruks for vakthavende LIS fra 20.04.15
- «Velkommen til turnustjeneste ved medisinsk klinikk NLSH Bodø»
- «Retts triage av pasienter i akuttmottaket»
- Kapittel 47 i RETTS

- Flytskjema for å avdekke sepsis
- Observasjonskurve
- «Mottak av pasienter med mulig smitte i Akuttmottaket, Nordlandssykehuset Bodø»
- «Overføring etter hjertekirurgi»
- «Overføring av kir/ort pasienter fra høyere omsorgsnivå»
- «Pasientforløp Akuttmottaket»
- Avvikshåndtering i Docmap
- Kort beskrivelse av sepsisprosjektet i akuttmottaket
- Eksempel på program for turnuslegene
- «Sjekkliste for turnuslegevikarer, turnusleger og LISer»
- Utskriftsrapporter - Avvik

Dokumentasjon som ble gjennomgått under revisjonsbesøket:

- Prosjekt «Sepsismottak»
- Nytt organisasjonskart medisinsk klinikk
- Rettstall for oktober og november 2016

Korrespondanse mellom virksomheten og Fylkesmannen:

- Varsel om tilsyn i brev av 6.9.2016
- Dokumentasjon tilsendt i e-post av 5.10.2016 og 4.11.2016
- Program utsendt i brev av 2.12.2016

8. Deltakere ved tilsynet

I tabellen under er det gitt en oversikt over deltakerne på åpningsmøte og sluttmøte, og over hvilke personer som ble intervjuet.

Navn	Funksjon / stilling	Åpningsmøte	Intervju	Sluttmøte
Tor Arne Lillevik	sykepleier	X	X	
Christian Kjellmo	LIS medisin		X	
Cecilie Rød	sykepleier		X	X
Siri Uteng Hansen	LIS medisin		X	
Tone Ekremsæter	sykepleier	X	X	
Filipp Fremming	turnuslege medisin	X	X	X
Bjørn Helge Haug	LIS medisin	X	X	
Wenche Brandtzæg	sykepleier	X	X	X
Hanne Winge Kvarenes	overlege/rådgiver		X	X
Hanne-Marit Brenden	enhetsleder akuttmottak	X	X	X
Irene Flatvoll-Pedersen	avdelingsleder akuttmottak	X	X	X
Olaug Kråkmo	klinikksjef medisinsk klinikk	X	X	X
Harald Stordal	klinikksjef prehospital klinikk	X	X	X

Beate Sørslett	medisinsk direktør		X	
Paul Martin Strand	administrerende direktør		X	
Stig Stavnes	LIS anestesi		X	
Terje Svendsen	kvalitetsleder	X		
Asbjørn Jørgensen	avdelingsleder	X		X
Kirsten Johansen	rådgiver	X		
Eystein Præsteng Larsen	jurist			X
Jan-Petter Lea	fylkeslege			X

Fra tilsynsmyndighetene deltok:

Helga Arianson, fylkeslege, Fylkesmannen i Hordaland, revisjonsleder

Tone Indergaard, ass. fylkeslege, Fylkesmannen i Troms

Sunniva Helena Sømhovd, rådgiver/ jurist, Fylkesmannen i Finnmark

Erik Solligård avdelingssjef og overlege St. Olavs Hospital Trondheim

Grethe Ellingsen, seniorrådgiver/ sykepleier, Fylkesmannen i Nordland